

Č. 126 / Apríl-Jún 2008

EDITORIÁL

Chudobní by sa nemali rozhodovať medzi jedlom a kúrením!

Každý súhlasí s tým, že ľudia by mali byť schopní vykurovať svoje domovy, avšak pre mnohých žijúcich v chudobe sa to stáva "luxusom". S rastúcimi cenami za energie predstavuje otázka riešenia energetickej chudoby hlavnú výzvu pre EÚ.

Energetická chudoba je často definovaná ako vynakladanie viac než 10% príjmu na udržanie teplého domova. Hoci v rámci EÚ neexistujú presné údaje, Škótsko, kde 1 z 3 domácností nedokáže primerane vykúriť svoj domov, nám ilustruje závažnosť tohto problému.

Energetická chudoba sa netýka len rastúcich cien. Musíme sa zaoberať tromi rozhodujúcimi faktormi: zabezpečenie primeraného príjmu, spravodlivá tvorba cien a zníženie spotreby prostredníctvom energetickej efektívnosti. Energetická chudoba ako vážny sociálny problém sa po prvýkrát objavuje v 70-tych a 80-tych rokoch 20. storočia v súvislosti s rastúcimi cenami ropy, ale taktiež s oslabením systémov sociálnej ochrany a prvou vlnou liberalizácie a privatizácie energetickeho trhu.

Energetický balík, ktorý v súčasnosti dokončuje Rada a Parlament, zavádza opatrenia voči energetickej chudobe. Budú však tieto kroky primerané? Pokiaľ EÚ neuzná energiu ako základné sociálne právo a nebude chrániť povinnosť univerzálneho práva na prístup k cenovo dostupným, nepretržitým a kvalitným službám všeobecného záujmu, potom hrozí, že z jej krokov sa stanú len prázdne sľuby. EÚ musí potvrdiť sociálne priority a nielen záujmy vnútorného trhu. Ľudia žijúci v chudobe očakávajú, že EÚ začne ihneď konať.

Fintan Farrell
Riaditeľ EAPN

ZAOSTRENÉ NA ENERGETICKÚ CHUDBU

OBSAH

Zaostrené na energetickeú chudobu

- EÚ musí ihneď podniknúť kroky proti energetickej chudobe!
- Ukazovatele energetickej chudoby sú nutne potrebné
- Energetická chudoba: rozdielne krajiny, rozdielne prístupy
- "Samotné opatrenia energetickeho trhu nedokážu odstrániť energetickeú chudobu": Interview s europoslankyňou Eluned Morgan
- Zaujímavé odkazy
- Bývanie, energetickeá efektívnosť a palivová chudoba
- Kampaň odborových zväzov v boji proti energetickej chudobe
- Pracovná skupina pre energiu a chudobu (Flámsko): úspechy a vyhliadky
- Škótsko: Skoncovať s energetickeou chudobou do roku 2016
- Liberalizácia, služby všeobecného záujmu a energetickeá chudoba v Bulharsku...

Správy z Francúzska

- Štyri priority EAPN Francúzska počas Francúzskeho predsedníctva
- Francúzska: Chudoba v centre pozornosti
- Sociálne služby všeobecného záujmu: Stanovisko EAPN Francúzska

ZAOSTRENÉ NA ENERGETICKÚ CHUDOBU

EÚ musí ihneď podniknúť kroky proti energetickej chudobe!

Čo je energetická chudoba?

Energetická chudoba predstavuje neschopnosť vykurovať domov na primeranej úrovni. Pre ľudí žijúcich v chudobe to môže znamenať **“voľbu medzi teplom a jedlom”**¹. Po nedávnom zvýšení cien palív a energie o 30%, sa tejto problematike venuje mediálna a politická pozornosť. Avšak nejde o nedávne udalosti, a ani riešenia nesúvisia iba s cenami energií. Sú skúškou, či EÚ začne ihneď konať, aby zabezpečila, že neobmedzená expanzia vnútorného trhu neohrozuje sociálne práva.

EÚ chýba definícia, údaje a ukazovatele

V súčasnosti neexistuje v EÚ uznávaná definícia energetickej chudoby, ani spoločné údaje či ukazovatele.

Správa Eurobarometer z roku 2007 o službách všeobecného záujmu zdôraznila, že v roku 2005 pohltili faktúry za verejno-prospešné služby (t.j. palivá a voda) 21,7% výdavkov domácností. Hoci niektoré údaje poukazujú na ťažkosti s nezaplatenými účtami za palivá (EÚ SILC), zdá sa, že tieto čísla neodrážajú realitu na úrovni členských štátov.

Spojené kráľovstvo (UK) sformulovalo nasledovnú definíciu na základe analýzy primeranosti Svetovej zdravotníckej organizácie: *“Domácnosť sa nachádza v palivovej chudobe, ak na udržanie primeraného vykurovacieho režimu musí minúť viac než 10% príjmu (vrátane príspevku na bývanie alebo podpory príjmu).”*

Za optimálny vykurovací režim sa považuje 21°C v obývacej izbe a 18°C v iných izbách. Na základe tejto definície vláda UK odhaduje, že v súčasnosti žije v palivovej chudobe 2,9 milióna ľudí. Avšak Asociácia spotrebiteľov

¹ Poznámka účastníka semináru o službách všeobecného záujmu počas siedmej konferencie ľudí žijúcich v chudobe, Brusel, máj 2008

v UK a Energy Watch odhadujú, že toto číslo je väčšie ako 4 milióny.

“Británia má najvyšší počet úmrtí v západnej Európe spôsobených chladným počasím”, tvrdí EnergyWatch (UK).

Mnohorozmerné príčiny a dôsledky

Energetickú chudobu spôsobuje kombinácia viacerých faktorov. Tri najdôležitejšie sú: 1) nedostatočný príjem domácnosti, 2) vysoké náklady na energiu a 3) vysoká spotreba energie súvisiaca s energeticky neefektívnym bývaním a spotrebičmi.

Kľúčovú úlohu zohráva výška príjmu domácností vo vzťahu k neregulovaným cenám, pretože náklady na kúrenie zhltnú príliš veľkú časť týždenného príjmu. V skutočnosti ľudia s nižším príjmom míňajú úmerne väčšiu časť príjmu na energiu než tí s vyššími príjmami a taktiež trávajú doma viac času – kvôli veku, zdravotnému postihnutiu, chorobe, nedostatku peňazí na spoločenský život, nezamestnanosti alebo kvôli tomu, že majú mladé rodiny.

Znamená to, že stúpajúce ceny pravdepodobne najviac zasiahnu najchudobnejšie domácnosti. Rodiny s nízkym príjmom majú často vyššiu spotrebu než bohatšie domácnosti, kvôli zlej tepelnej kvalite bývania a neefektívnym vykurovacím zariadeniam.

V Bulharsku žije mnoho chudobných domácností v bývalej štátnej bytovej výstavbe so zastaranými systémami vykurovania, kde majú obmedzenú kontrolu spotreby a nákladov na použitú energiu.

Okamžitým dopadom palivovej chudoby je zadlženosť, pretože ľudia s nízkymi príjmami sa ocitnú v bezvýhodiskovej situácii kvôli faktúram, ktoré nedokážu uhradiť. Často sú nútení, aby obmedzili vykurovanie alebo sa bez neho úplne zaobíšli. Ľudia žijúci v chudobe poukazujú na to, že súčasné postupy mnohých elektrárenských spoločností (hlavne po privatizácii) zhoršujú tieto

problémy oneskoreným vystavovaním faktúr na základe reálnej spotreby, nepresnou fakturáciou a požadovaním splatenia počas nereálne krátkeho obdobia.

Medzi ďalšie problémy patrí nútené využívanie drahších predplatených služieb alebo inteligentných meračov spotreby. V najhorších prípadoch spoločnosti odstavia rodiny od dodávok energie, čím tieto strácajú právo na energiu, čo vedie k obrovským ťažkostiam.

Politika EÚ a energetická chudoba

Energia predstavuje dôležitú verejnoprospešnú službu a je definovaná ako služba všeobecného záujmu (SVZ). Prostredníctvom Zmluvy zaručuje EÚ povinnosť univerzálnej služby pre tieto služby a zabezpečuje ich prístupnosť, cenovú dostupnosť a nepretržitosť. Toto právo je ďalej posilnené aj v Lisabonskej zmluve, v protokole 9 a článku 14 (16).

V skutočnosti sa však toto právo výrazne porušuje neobmedzeným rozširovaním vnútorného trhu bez zaistenia prevahy sociálnych práv. EÚ stále tvrdí, že liberalizácia vyústí do lepších služieb a nižších cien. Avšak doteraz sa tak nestalo.

V súčasnosti EÚ dokončuje energetický balík – s vnútornou reguláciou plynárenského a elektrárenského sektora. Hoci Parlament pripravil významné návrhy definície energetickej chudoby v EÚ a návrhy na realizáciu Národných akčných plánov proti energetickej chudobe, chýbajúca nezávislá diskusia o tom, kto profituje z liberalizácie a privatizácie týchto služieb vedie k zväčšujúcim sa trhlinám v dôveryhodnosti.

Návrhy na vypracovanie nezáväznej Európskej charty práv spotrebiteľov energie takmer vôbec nezmenšili tieto obavy. Ďalšie znepokojenie spôsobuje chýbajúce nezávislé hodnotenie sociálneho dopadu služieb všeobecného záujmu v rámci horizontálneho hodnotenia alebo dopad liberalizácie na ľudí žijúcich v chudobe.

Čo chce EAPN

Mnohé siete EAPN vedú kampane o tejto problematike na národnej úrovni, pričom na úrovni EÚ reagovala EAPN na konzultácie o Charte EÚ a v súčasnosti lobuje za návrhy

o energetickej chudobe v novom energetickom balíku a za návrhy týkajúce sa charty EÚ. Spolu so Sociálnou platformou sa EAPN usiluje o primerané hodnotenie sociálneho dopadu liberalizácie a hodnotenie poskytovania SVZ. Avšak nové okolnosti rastúcich cien situáciu drasticky zhoršia. EAPN preto žiada **urgentné kroky EÚ**:

- EÚ má zaručiť právo na energiu a napredovať v rámci nového horizontálneho rámca EÚ o službách všeobecného záujmu.
- Uznatie komplexných príčin palivovej chudoby a potreba integrovaných stratégií, ktoré by riešili otázku nedostatočného príjmu, reguláciu cien a energetickú efektívnosť.
- Závazok pripraviť spoločnú definíciu pre EÚ o energetickej chudobe, údajoch a ukazovateľoch.
- Vytvorenie národných akčných plánov na boj proti palivovej chudobe, ktorých realizácia a implementácia budú monitorované otvorenou metódou koordinácie sociálnej ochrany a sociálnej inklúzie.
- Prijatie Európskej charty práv spotrebiteľa energie ako záväzného nástroja.
- Zriadenie pracovnej skupiny na vysokej úrovni – vrátane zástupcov pre zamestnanosť a sociálne záležitosti, ako aj vnútorný trh a záležitosti spotrebiteľov s cieľom pripraviť urgentný akčný plán na boj proti energetickej chudobe na úrovni EÚ.
- Vypracovanie nezávislého sociálneho hodnotenia dopadu liberalizácie a horizontálneho hodnotenia služieb všeobecného záujmu, ktoré zahŕňajú ľudí žijúcich v chudobe.
- Zahrnutie všetkých zúčastnených, vrátane užívateľov s nízkym príjmom ako aj sociálnych partnerov, pri príprave, realizácii a hodnotení politických riešení v rámci EÚ a národných regulačných orgánov.

Sian Jones (sian.jones@eapn.skynet.be)
Referentka EAPN pre politické záležitosti

Ukazovatele energetickej chudoby sú nutne potrebné!

V súčasnosti neexistuje v EÚ uznávaná definícia energetickej chudoby, ani spoločné údaje či ukazovatele.

Implementácia politiky na boj proti energetickej chudobe si vyžaduje znalosť rôznych situácií a identifikovanie ľudí, ktorých sa to týka. Za účelom

hodnotenia vývoja tohto javu a možného dopadu uskutočnených opatrení je nevyhnutné mať k dispozícii ukazovatele, ktoré stanovia množstvo dotknutých domácností.

Spojené kráľovstvo má jedinečné skúsenosti s implementáciou systému ukazovateľov, konkrétne pre palivovú chudobu.

Národné prieskumy o podmienkach bývania uvádzajú údaje o príjme domácností, ako aj o daniach, o systéme vykurovania, či úrovni samostatnosti ubytovania. Tieto prieskumy sú zatiaľ hlavným zdrojom hodnotenia palivovej chudoby v členských štátoch EÚ. Avšak veľa bude závisieť od analýzy príčin energetickej chudoby, ktorá musí predstavovať oporu pri voľbe kritérií. Mnohé MVO žiadajú vytvorenie integrovaných ukazovateľov primeranosti príjmu, trendov a dopadu na ceny, ako aj zmeranie spotreby a stupňa energetickej efektívnosti.

EUROSTAT cez prieskum Eurobarometer mapuje v súčasnosti vývoj v rámci služieb všeobecného záujmu a spokojnosť spotrebiteľov. Taktiež sa uskutočňujú špecifické štúdie na zhodnotenie nárastu cien a trendov. Avšak často obsahujú len minimálnu analýzu sociálnych dopadov.

Európsky prieskum EÚ-SILC 2005, každoročné zisťovanie o príjmoch a životných podmienkach v EÚ-25, predstavuje dôležitý, hoci v súčasnosti obmedzený nástroj na zobrazenie energetickej situácie v európskom meradle.

Audrey Gueudet
Komunikačná referentka EAPN

Energetická chudoba: rozdielne krajiny, rozdielne prístupy

Smernica o elektrickej energii 2003/54 stanovuje rámec pre povinnosť poskytovať verejné služby a ochranu ohrozených zákazníkov, avšak nedefinuje energetickú chudobu. A skutočne "energetickú chudobu" chápu jednotlivé členské štáty a hráči na trhu rozdielne.

Pre niektorých stelesňuje skupinu zákazníkov, ktorých štátne orgány označili ako "zasluhujúci si pomoc", pretože sa napríklad nachádzajú v zložitej finančnej situácii. Pre iných je

energetická chudoba skôr dopadom cien energií na skupinu zákazníkov s vysokou spotrebou, ktorí sú vystavení riziku miňania značnej časti príjmu domácnosti na vyrovnanie účtov za energiu.

Dôsledky sú rozdielne pre obidve skupiny, pričom vývoj ceny energií nezohráva vždy rozhodujúcu úlohu.

V Belgicku predstavujú ad-hoc schémy záchrannú sieť pred vysokou spotrebou a cenami ("chèque mazout"), pričom v zime sa poskytuje peňažná pomoc ľuďom, ktorí inak nie sú odkázaní na sociálne dávky.

V UK sa skôr používa termín palivová chudoba (fuel poverty) než energetická chudoba (energy poverty). Zákazník je klasifikovaný v rámci schémy palivovej chudoby, ak vynakladá 10% mesačného príjmu na faktúry za energiu.

Švédsko preferuje starostlivosť o "ohrozených zákazníkov" pomocou mechanizmu, ktorý funguje na úrovni samosprávy. Zákazníci, ktorí nedokážu platiť účty za energiu, získavajú poukážku na energiu.

Francúzsko sa stará o ohrozených zákazníkov prostredníctvom mechanizmu sociálnych taríf.

Taliansko zabezpečuje minimálnu spotrebu pre zákazníkov, ktorí majú ťažkosti splácať účty za energiu.

A.G

Zaujímavé odkazy

- Anglická webová stránka o ukazovateľoch palivovej chudoby:

<http://www.fuelpovertyindicator.org.uk/>

- Webová stránka organizácie Energy Action Scotland:

<http://www.eas.org.uk/>

- Hodnotenie palivovej chudoby v Belgicku, Španielsku, Francúzsku, Taliansku a Spojenom kráľovstve (Projekt európskej palivovej chudoby a energetickej efektívnosti):

http://www.fuel-poverty.org/files/WP2_D6_en.pdf

- Eurostat (2007): Spotrebiteľia v Európe – Fakty a čísla o službách všeobecného záujmu (pozri sekciu o energii a vode):

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OF_F PUB/KS-DY-07-001/EN/KS-DY-07-001-EN.PDF

- Špeciálny prieskum Eurobarometer: Služby všeobecného záujmu (Júl 2007):

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_260_en.pdf

- Špeciálny prieskum Eurobarometer: Postoje voči energii (Január 2006):

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_247_en.pdf

- Správa ECORYS (2006): Všeobecná politika voči službám všeobecného hospodárskeho záujmu a ochrana spotrebiteľa v energetickom sektore:

http://www.eapn.eu/images/docs/ecorys_energy_liberalisation_final_report.pdf

- Reakcia EAPN na konzultácie k Európskej charte práv spotrebiteľov energie:

<http://www.eapn.eu/content/view/179/34/lang,en/>

“Samotné opatrenia energetického trhu nedokážu odstrániť energetickú chudobu“: Interview s europoslankyňou Eluned Morgan

Eluned Morgan je poslankyňou Európskeho parlamentu za Wales od roku 1994. Bola “spravodajcom” stanoviska EP k návrhu Komisie o Smernici pre vnútorný trh s elektrickou energiou.

Aký závažný je problém energetickej chudoby v EÚ?

Energetická chudoba sa pravdepodobne stane ešte závažnejším problémom, pretože ceny energie neustále stúpajú. Táto problematika musí mať pevné miesto v programe EÚ, pretože väčšina členských štátov jej nevenuje dostatočnú pozornosť. Na základe obmedzeného množstva dostupných údajov

vieme, že počet ľudí, ktorí nedokážu platiť svoje účty za elektrinu a plyn je obrovský a neustále narastá.

Čo je potrebné urobiť na úrovni EÚ?

Je jasné, že je potrebné konať na úrovni EÚ, keďže teoreticky má EÚ vlastný vnútorný energetický trh. Verím, že úplná liberalizácia energetického trhu v EÚ a zlepšená konkurencia je tým najlepším spôsobom, ako znížiť ceny. Avšak samotné opatrenia energetického trhu nedokážu odstrániť energetickú chudobu. Národné regulačné orgány musia získať väčšie právomoci a taktiež sa musí zlepšiť spolupráca v rámci EÚ, aby sa zaistila efektívna konkurencia a dostupné ceny pre spotrebiteľov.

EÚ je zodpovedná za realizáciu povinnosti univerzálnych a verejných služieb a poskytovanie ochrany ohrozeným spotrebiteľom, najmä tým s nízkym príjmom. Na úrovni EÚ je potrebné urobiť oveľa viac, aby sa zabezpečil väčší prístup k informáciám, transparentnosť, možnosť výberu a zastúpenia a uvedomenie si práv.

Je potrebné uznať, že podniknutím krokov proti

klimatickým zmenám pravdepodobne dôjde k zvýšeniu cien energie. EÚ si vytýčila program vzhľadom na klimatické zmeny, a preto by mala vyzvať členské štáty, aby zlepšili energetickú efektívnosť vo všetkých oblastiach a presadzovali tarify prospešné pre udržateľnosť a v ideálnom prípade aj pre riešenie energetickej chudoby.

EÚ by mala prinútiť členské štáty, aby navrhli definíciu energetickej chudoby na národnej úrovni a pripravili Národné energetické akčné plány, ktoré zahŕňajú

opatrenia sociálnej inklúzie a energetickej efektívnosti. Komisia by mala monitorovať tieto kroky, koordinovať a zverejňovať údaje a najlepšie postupy.

V čom sa angažujete, aby ste podporili lepšiu reguláciu?

Ako spravodajca Smernice o elektrickej energii som sa snažila zabezpečiť, že spotrebiteľ je v jadre

Smernice a problematika energetickej chudoby je súčasťou programu EÚ. Aktívne som sa angažovala vo všetkých správach v rámci energetickeho balíka a tiež som sledovala vývoj návrhu Komisie o Charte práv spotrebiteľov energie.

Aké výsledky očakávate a čo by mohli podniknúť členovia EAPN?

Parlament schválil Smernicu o elektrickej energii 17. júna 2008. Zvyšovanie povedomia o problematike energetickej chudoby je rozhodujúce pre získanie podpory v Parlamente a v Rade. Na Komisiu by sa mal vyvíjať nátlak, aby monitorovala členské štáty a národných regulátorov a uvalovala sankcie na tých, ktorí nekonajú v zhode. EAPN by aj naďalej mala naliehať na Komisiu a Francúzske predsedníctvo, aby predložili návrhy k Oznámeniu o Charte práv spotrebiteľov energie a vyjadrili sa k návrhom o energetickej chudobe.

Interview: S. Jones

www.elunedmorgan.org.uk/

Bývanie, energetická efektívnosť a palivová chudoba

Úlohou poskytovateľov sociálneho bývania je stavať, riadiť a dlhodobo investovať do bývania. V dôsledku tohto dlhodobého záväzku má sociálne bývanie vyššiu tepelnú kvalitu, než rozšírený bytový fond.

Palivová alebo energetická chudoba ako dôsledok nekvalitného bývania zasahuje najtvrdšie chudobných vlastníkov – tých, ktorí nemajú zdroje na investovanie do renovácie, a tých, ktorí sú ubytovaní v neregulovanom súkromnom nájomnom sektore.

I napriek oblastiam excelentnosti a inováciám v rámci Európy, musia organizácie zabezpečujúce sociálne bývanie ešte veľa urobiť, aby maximálne využili bytový fond. CECODHAS prispieva k tomuto procesu projektom *Energy-Intelligent Housing Network*

a organizovaním podujatí na zdieľanie poznatkov.

Zlepšenie bytového fondu: nejde o kozmickú vedu, avšak nezaobíde sa bez výraznej investičnej podpory a školení

Izolácia strechy, povaly a dutých múrov, dvojité sklá, rekuperácia tepla z odpadových vôd a vetrania, kondenzačné kotly, úsporné žiarivky. Tieto metódy boli odskúšané a otestované, avšak ich rozšírenie a rýchle zavedenie si bude vyžadovať intenzívne zdieľanie poznatkov, výrazné investície a kvalifikovanú pracovnú silu, najmä v prípade existujúcich budov.

Pilotné schémy nestačia

Schéma realizovaná bytovým družstvom English Housing Association bola jedným z mnohých pilotných projektov, ktoré boli predstavené na podujatí CECODHAS v Ancone v apríli tohto roku.

Výsledky potvrdili, že realizácia týchto opatrení a využívanie obnoviteľnej energie prostredníctvom tepelných čerpadiel a solárnych fotovoltaických systémov viedlo k zníženiu emisií CO₂ o 75% a k zníženiu prevádzkových nákladov z €1500 na €750 ročne.

Ako však uviedol samotný predkladateľ, tento projekt bol veľmi úspešný pre 6 zúčastnených domácností, pričom na splnenie cieľa znížiť emisie CO₂ o 60% do roku 2050 by tieto opatrenia museli byť každoročne zrealizované v 450 000 domácnostiach len v UK!

Pri hodnotení energie nemôžeme domovy posudzovať ako chladničky – dôležité je vytvorenie partnerstiev s obyvateľmi

Manažéri sociálneho bývania tvrdia, že informovanie obyvateľov o možnostiach redukovania odpadu a zahrnutie ich názorov do plánovaných renovácií je často také dôležité ako samotné fyzické opatrenia.

Schémy, ktoré splnomocňujú nájomníkov sú bežnou súčasťou činnosti fínskych spoločností zabezpečujúcich sociálne bývanie; v rámci nich sú dobrovoľní nájomníci vyškolení ako experti na energiu. Schémy vo Flámsku zapájajú rodiny do zábavných súťaží, aby zistili, kto dokáže ušetriť najviac energie.

Nízka tepelná efektívnosť je len jednou príčinou energetickej chudoby: medzi ďalšie patria vysoké ceny palív a nízky príjem domácností – bytové družstvá sa snažia znížiť ceny nákupom energie za veľkoobchodné ceny

V snahe ochrániť nájomníkov pred rastúcimi cenami zaviedli holandské bytové družstvá okrem úsilia zredukovať spotrebu energie aj mechanizmus na zníženie cien energie pre nájomníkov, pričom 130 bytových družstiev vytvorilo partnerstvo, ktoré na energetických trhoch vystupuje ako sprostredkovateľ pre svojich nájomníkov. Schéma sa nazýva WoonEnergie a v súčasnosti je najväčším spotrebiteľským družstvom v Holandsku s počtom 60 000 domácností. Takéto schémy existujú v celej Európe.

Potrebná je prevencia, nie liečba

Sprostredkovateľstvo je iba jedným dielikom hlavolamu. Na riešenie palivovej chudoby na úrovni EÚ je nevyhnutná koherentná stratégia. Potrebný je prístup "prevencie", nie "liečby" – nielen investovať do zložitých systémov na sledovanie úmrtí počas zimy a leta v dôsledku energetickej chudoby, ale podniknúť opatrení s cieľom riešiť tepelnú neefektívnosť domácností a zároveň aj gigantickú uhlíkovú stopu bytového sektoru.

Sorcha Edwards
CECODHAS

<http://www.cecodhas.org/>

Kampaň odborových zväzov v boji proti energetickej chudobe

Európska federácia zväzov verejných služieb (EPSU), ktorá zastupuje pracovníkov a ich odborové zväzy o. i. v elektrárenskóm a plynárenskóm sektore, sa domnieva, že elektrina, kúrenie a osvetlenie by mali byť považované za verejné služby a za sociálne právo. Niekoľko členov EPSU vedie kampaň na národnej úrovni za právo na energiu a zúčastňujú sa platformami proti energetickej chudobe.

Liberalizácia elektriny a plynu vyvíja tlak na verejné služby. V dôsledku toho sú ceny nestabilné, čím sa domácnosti môžu ocitnúť v situácii energetickej chudoby. EPSU súhlasí, že energetickú chudobu je potrebné riešiť konkrétnymi opatreniami na národnej a európskej úrovni.

EPSU spolu s EAPN a s CECODHAS sa snažia presvedčiť európske inštitúcie, že sú potrebné európske opatrenia, ktoré by prinútili všetky členské štáty riešiť tento problém.

Európska komisia sa ďalej usiluje o tzv. „unbundling“, t.j. právne oddelenie vlastníctva. Znamená to, že vlastník siete by nemal byť ten istý ako vlastník výrobnéj spoločnosti. EPSU je proti tomuto návrhu, pretože vyvíja nátlak na pracovníkov a neprispieva k nižším cenám. EPSU je zástancom väčšej regulácie spoločností, aby tieto nevykorisťovali používateľov a viedli transparentnú cenovú politiku.

Národní a európski regulátori majú kompetenciu regulovať odvetvie: EPSU požaduje overovanie a kontrolu regulátorov, aby sa zohľadnili záujmy spotrebiteľov a nielen konkurencia. Zabezpečiť by to mal Európsky parlament a poradná rada, v ktorej budú zastúpení užívatelia s nízkym príjmom, odborové zväzy a iné skupiny.

Jan Willem Goudriaan
Európska federácia zväzov verejných služieb

Webová stránka: www.epsu.org

Pracovná skupina pre energiu a chudobu (Flámsko): úspechy a vyhliadky

Pracovná skupina pre energiu a chudobu vznikla v roku 1999 na protest proti nespravodlivému prerušeniu dodávky elektrickej energie ľuďom žijúcim v chudobe. Na základe návrhov všetkých združení, v ktorých sa môžu vyjadrovať a rozhodovať aj chudobní, bol vypracovaný úvodný dokument pre flámske orgány.

Úspechy:

- Keď v roku 2001 vyhlásili liberalizáciu energetickeho sektoru, Pracovná skupina poskytla odporúčanie na vypracovanie flámskej legislatívy.

- Podporené boli školiace projekty na zabránenie nepriaznivým dopadom legislatívy.
- Sociálna sadzba bola znížená a automaticky upravená. Maximálne sociálne ceny predstavujú v súčasnosti polovicu tržových cien najlacnejšieho dodávateľa.
- Zriadili sa tzv. služby federálneho ombudsmana na riešenie všetkých sťažností.
- Predĺžilo sa obdobie všeobecného zákazu prerušenia dodávky energie počas zimy.
- Kapacita úsporných meračov spotreby sa zvýšila zo 6 na 10 ampérov.
- Po novelizácii Nariadenia v roku 2007 sa zo zákona odstránil pojem "neochota" vzhľadom na neplatenie účtov a počet situácií s oprávneným prerušením dodávky energie sa znížil na 9.

Vyhliadky:

- Na federálnej úrovni chce Pracovná skupina dosiahnuť, aby faktúry boli prehľadnejšie.
- Naďalej sa pracuje na všeobecnom práve získať energiu, pričom sa taktiež pripravuje všeobecný zákaz o prerušení dodávky energie. Umožní to úprava bezplatného základného balíka 100 kWh. Vláda je prístupná zvýšiť výkon vo wattoch na úroveň balíka "prežitia".

Mieke Clymans

Komunitný pracovník pre Community Structure

V spolupráci so združeniami, v ktorých sa chudobní môžu vyjadrovať a rozhodovať

Škótsko: Skoncovť s energetickou chudobou do roku 2016

V Škótsku žije takmer 1 z 3 domácností v energetickej chudobe, čo znamená, že majú ťažkosti, aby si vykúrili domovy a dokázali splatiť faktúry za energiu. Oficiálna definícia palivovej chudoby v UK uvádza, že domácnosť musí platiť viaž než 10% príjmu na celkovú spotrebu paliva, aby dosiahla uznávané štandardy vykurovania.

Palivová chudoba postihuje najmä starých a veľmi mladých ľudí, chorých a ľudí s nízkymi príjmami. Dôsledkom sú chlad, nepohodlie, zadĺženosť a choroby.

Palivová chudoba má tri hlavné príčiny: energeticky neefektívne bývanie, vysoká cena domácej energie a nízky disponibilný príjem domácnosti.

Odvtedy, ako bol tento problém politicky uznaný, dochádza k realizácii mnohých iniciatív. Každá krajina v UK má právne záväzný cieľ skoncovť s palivovou chudobou; v Škótsku to má byť do roku 2016.

Iniciatívy zahŕňajú programy na inštalovanie systémov ústredného kúrenia a izolácie v domovoch starších ľudí a v sociálnom nájomnom sektore. Jednorázový príspevok na zaplatenie paliva v zimnom období (tzv. Winter Fuel Payment) sa poskytuje každý rok ľuďom nad 60 rokov. Energetické spoločnosti sú pod nátlakom poskytovať špeciálne služby a nižšie tarify pre ohrozených a chudobných zákazníkov.

Škótsko sa v súčasnosti snaží preskúmať dosiahnutý pokrok. Po žiadostiach zúčastnených skupín a vnútornom preskúmaní vládou, má Scottish Fuel Poverty Forum (Škótske fórum proti palivovej chudobe), na čele s nezávislým predsedom, do jesene vypracovať hodnotiace programy a informovať ministrov.

Medzi zdôrazňované otázky patrí potreba zamerať sa na tých, ktorí najviac potrebujú pomoc; napríklad rozšíriť pomoc s ústredným kúrením na rodiny s nízkym príjmom, ktoré majú postihnuté dieťa.

Elizabeth Gore

Energy Action Scotland

Webová stránka: www.eas.org.uk

Liberalizácia, služby verejného záujmu a energetická chudoba v Bulharsku...

Reformy v službách verejného záujmu v Bulharsku dokonale odrážajú ťažkosti a neúspechy bulharskej transformácie. Deregulácia a liberalizácia viedli k neustálemu zvyšovaniu cien.

V členskej krajine EÚ s najnižšími príjmami boli tieto reformy zaobalené slávnostnými sľubmi zlepšiť úroveň efektívnosti a účinnosti. Namiesto toho sa neustále dozvedáme o trvalom a nevysvetliteľnom náraste cien, zhoršujúcej sa kvalite, nezákonných faktúrach, nejasných prevodoch peňazí a kriminalite v tomto sektore.

Tisíciky rodín čelia ťažkému rozhodovaniu medzi kúrením a jedlom. Snažia sa zrušiť predplatné týchto služieb, avšak ide o veľmi špecifický "trh" – napríklad nesmiete pozastaviť predplatné na ústredné kúrenie, pretože potrubie prechádza vaším bytom.

Chýba akákoľvek zodpovednosť na strane spoločností, či ochrana spotrebiteľských práv. Hoci sa mnohí klienti snažia dať spoločnosti na súd, je nemožné nájsť právneho zástupcu, pretože takéto spory považujú za vopred prehrané a príslušné zákony podporujú poskytovateľov. Bývalý šéf teplárenskej spoločnosti v Sofii bol odsúdený na 5 rokov, kvôli neschopnosti vysvetliť obchody v hodnote takmer 19 miliónov eur.

Namiesto monitorovania realizácie investičných programov a presadzovania maximálnych cien zodpovedajúcich príjmom, Štátna komisia pre energetickú a vodnú reguláciu vedie so spoločnosťami "rokovania" o cenách, ktoré sa zakladajú na špekuláciách a kartelových dohodách.

Maria Sotirova
EAPN Bulharsko

SPRÁVY Z FRANCÚZSKA

**Štyri priority
EAPN Francúzsko
počas
Francúzskeho
predsedníctva**

V tomto období má EAPN Francúzsko spolu s inými sieťami EAPN v Európe 4 ciele počas Francúzskeho predsedníctva v EÚ v druhej polovici roku 2008:

1) Dať tým, ktorí majú najmenej informácií o možnosti zamestnať sa, šancu vrátiť sa jedného dňa do práce.

Týchto ľudí nesmieme zaškatuľkovať spôsobom, ktorý by potvrdil stereotypné názory, že sú nezamestnateľní.

2) Dať najohrozenejším jednotlivcom právo na dostatočné, stabilné a predvídateľné zdroje prostredníctvom primeraného minimálneho príjmu.

Uznať ľudskú dôstojnosť dotýčným tým, že budeme s nimi spolupracovať a navrhujeme meradlá tak, aby ich minimálny príjem nezaviazal k druhotriednemu občianstvu, ale aby podporoval ich začlenenie. Čo je primerané, možno určiť len vo vzťahu k daným jednotlivcom a ich skúsenostiam. Nedávna príprava RSA (revenu de solidarite active, príjmu aktívnej solidarity) ktorý je v súčasnosti testovaný, si v tomto ohľade zaslúži dôkladnú pozornosť.

3) Získať právo na poskytovanie kvalitných sociálnych služieb pre všetkých s podporou pre najviac ohrozených jednotlivcov.

Vylúčením nielen zdravia, ale aj sociálneho bývania, starostlivosti o dieťa a služieb osobnej pomoci by mohli byť tieto sektory začlenené do pravidiel hospodárskej súťaže, čím by sa pomoc, ktorú im v súčasnosti poskytuje vláda, stala nezákonnou. Museli by sa stať ziskovými a vylúčiť najchudobnejších zo svojich služieb, pričom sú to práve tieto skupiny, o ktoré sa majú postarať.

Sociálne bývanie je na poprednom mieste agendy mnohých európskych krajín. Vyžaduje si skutočné kroky, aby "nikto nemusel zostať bývať na ulici".

4) Pripisovať väčší význam tomu, čo ohrození a chudobní povedia o politikách, ktoré sa ich dotýkajú, pretože aj oni sú "odborníkmi" v tejto oblasti.

Rozliční sociálni aktéri (ľudia ohrození chudobou a poskytovatelia sociálnej starostlivosti) majú príležitosť stretnúť sa na regionálnych a národných stretnutiach, aby diskutovali a bez zábran si vymieňali názory, avšak zároveň rešpektovali názory iných.

Okrem výmen názorov, poskytujú riešené otázky základ pre pozorovania, získanie oficiálnych

dokumentov a textov (napr. vrátane NAP), vypracovanie a predkladanie návrhov zákonodarcom a vládnym agentúram, aby sa zúčastnili na príprave a hodnotení sociálnych politík.

EAPN Francúzsko stredobodom pozornosti

EAPN Francúzsko združuje národné dobrovoľnícke organizácie a regionálne skupiny MVO z dobrovoľníckeho sektoru, niektoré z nich fungujú ako rozsiahli poskytovatelia inštitucionálnych služieb.

Tieto regionálne dobrovoľnícke organizácie a aliancie podporujú integráciu najohrozenejších skupín prostredníctvom bývania, zamestnania, aktivít na získanie príjmu, jazykových zručností a voľnočasových aktivít. UNIOPSS, spoluzakladateľ EAPN Francúzsko, je jej vice-prezidentom z úradnej moci. Administratívna rada sa v súčasnosti skladá z Fondation de l'Armée du Salut (Nadácia Armády spásy), Secours Catholique, CSP, FNARS, La Clède, CAIO Bordeaux, the Petits frères des Pauvres, UNIOPSS, Solidarités Nouvelles face au Chômage, the URIOPSS of Languedoc Roussillon, Nord Pas de Calais a Champagne Ardenne.

Jeanne Dietrich
EAPN Francúzsko

Viac na: www.eapn-france.org/

Francúzsko: Chudoba v centre pozornosti

Peňažná hranica chudoby vzhľadom na 60% mediánu príjmu dosahovala vo Francúzsku v roku 2005 €817 mesačne. To znamená, že 7,1 milióna ľudí v 3 miliónoch domácnostiach patrilo v tom roku oficiálne medzi chudobných.

Chudoba ustúpila v rokoch 1996 až 2004, pričom odvtedy stále stúpa. Počet žiadateľov dávok neustále narastá (3,5 milióna koncom roku 2005). Minimálne príjmy najbohatších 5% rastú oveľa rýchlejšie než príjmy najslabších, pričom tieto čísla neodrážajú narastajúci rozdiel

v príjmoch pod hranicou chudoby, najmä u mladých ľudí a slobodných matiek.

Závislá zamestnanosť je výraznejšou príčinou nerovností v príjmoch než výška platu, pričom 40% zamestnancov klesnú mzdy každý rok. Diskusia o nákladoch na základné životné potreby (bývanie, energie, doprava, potraviny) prispieva k dojmu rozmáhajúcej sa chudoby.

V prvom rade je to politická otázka: ak neberieme do úvahy všetky príjemné reči, verejné politiky, ktoré sa zaoberajú vylúčením, si netrúfnu na túto úlohu. Nezamestnanosť opäť klesla na 7,5% v prvom štvrtroku 2008 – späť na úroveň pred 25 rokmi!

Francúzsko taktiež nedodríava svoje záväzky v rámci Európskej sociálnej charty Rady Európy. Dve nedávne rozhodnutia zverejnené Európskym výborom sociálnych práv poukazujú na zjavnú a trvalú neschopnosť poskytnúť najchudobnejším v spoločnosti prístup k sociálnemu bývaniu.

Olivier Marguery
Predseda, EAPN Francúzsko

Sociálne služby verejného záujmu: Stanovisko EAPN Francúzsko

Proces sociálnych služieb verejného záujmu (SSVZ) odštartoval na európskej úrovni, aby objasnil podmienky, na ktoré sa vzťahuje európska hospodárska legislatíva.

V roku 2006 vydala Komisia Oznámenie o SSVZ, v ktorom sa nezaoberala zdravotnými službami, avšak prisľúbila špecifickú iniciatívu v tejto oblasti. Sociálni prevádzkovatelia sú presvedčení, že zdravotné služby všeobecného

záujmy musia byť zahrnuté v budúcej Smernici o SSVZ.

Lisabonská zmluva bola prijatá 19. októbra 2007. Zavádza 2 veľké zmeny:

- Protokol 9 o SVZ uznáva nevyhnutnú úlohu a voľnosť konania národných, regionálnych a miestnych orgánov pri poskytovaní, zabezpečovaní a organizovaní služieb všeobecného hospodárskeho záujmu (SVHZ).

- Článok 14 zahŕňa SVHZ medzi spoločné hodnoty Únie.

Komisia teraz využíva tento zdanlivý pokrok, aby ukončila diskusiu a zamerala sa na revíziu vnútorného trhu!

Avšak akú dôveryhodnosť môžeme vkladať do Európy starajúcej sa o svojich občanov – obzvlášť tých najohrozenejších – ak Komisia svojich odháňa?

Sociálni prevádzkovatelia chceli dosiahnuť, aby prijatie Lisabonskej zmluvy urýchlilo vypracovanie návrhu prijateľnej Smernice o SSVZ, avšak ako to ovplyvní írsky "nie" v referende o Zmluve?

Dobrovoľnícke sociálne siete musia využiť francúzske predsedníctvo a usilovať sa o európsku agendu, ktorá bude obsahovať špeciálny právny rámec o sociálnych a zdravotných službách všeobecného záujmu; ale taktiež zabezpečí uznanie sektora ako poskytovateľa služieb verejného záujmu na nekomerčnej báze pod mandátom verejných orgánov.

Francúzske predsedníctvo naplánovalo konferenciu o SSVZ s cieľom riešiť otázky kvality, avšak toto je nepostačujúce vzhľadom na situáciu právnej neistoty SSVZ. Otázka právnej istoty, ale aj transpozícia Smernice o službách preto ešte stále čakajú na odpoveď.

Problémom je, že sociálne služby poskytované štátom (alebo poverenými poskytovateľmi) v oblasti sociálneho bývania, starostlivosti o dieťa a služieb osobnej pomoci sú vylúčené len v prípade, že sú ustanovené verejným orgánom, t.j. poverené povinnosťou skôr než oprávnením poskytovať vopred definovanú službu.

Všetky tieto služby by boli spochybnené, ak by sa náležite neuznalo ich poslanie verejného záujmu. Pri takom scenári by Smernica o službách platila, avšak verejné financovanie, ktoré zabezpečuje ich prevádzku, by sa stalo nezákonným z dôvodu anti-konkurencieschopnosti. A bez tohto financovania by najchudobnejší v spoločnosti boli vylúčení zo služieb, ktoré musia byť prevádzkované za účelom zisku!

Do konca decembra musia vlády predložiť správu Komisii. Celý tento čas má sociálny sektor na to, aby dokázal, že súčasný právny rámec spĺňa požadovaný mandát vo všetkých bodoch, alebo aby prinútil ministerstvá k úprave regulačných rámcov v súlade s novými európskymi požiadavkami.

EAPN musí plne podporovať dosiahnutie toho, aby uznávanú kompetenciu verejného záujmu mali občianske organizácie a konkrétne podniky; už nejde o právnu istotu pre SSVZ, ale o ich prežitie ako základného piliera v boji proti chudobe a vylúčeniu.

Michel Mercadie
EAPN Francúzsko

Network News (Správy Siete) sa usiluje viesť debaty o špecifických témach. Vyjadrené názory sa nemusia zhodovať s názormi EAPN. Ak chcete reagovať na obsah tohto čísla, pošlite mail na team@eapn.skynet.be

Editor: Fintan Farrell
Zodpovedná redaktorka: Audrey Gueudet
EAPN, Square de Meeûs 18 – B-1050 Brusel
Tel. +32 2 226 58 50 – Fax: +32 2 226 58 69 – Email: team@eapn.skynet.be – Webová stránka:
www.eapn.eu

Vydané s podporou Európskej komisie